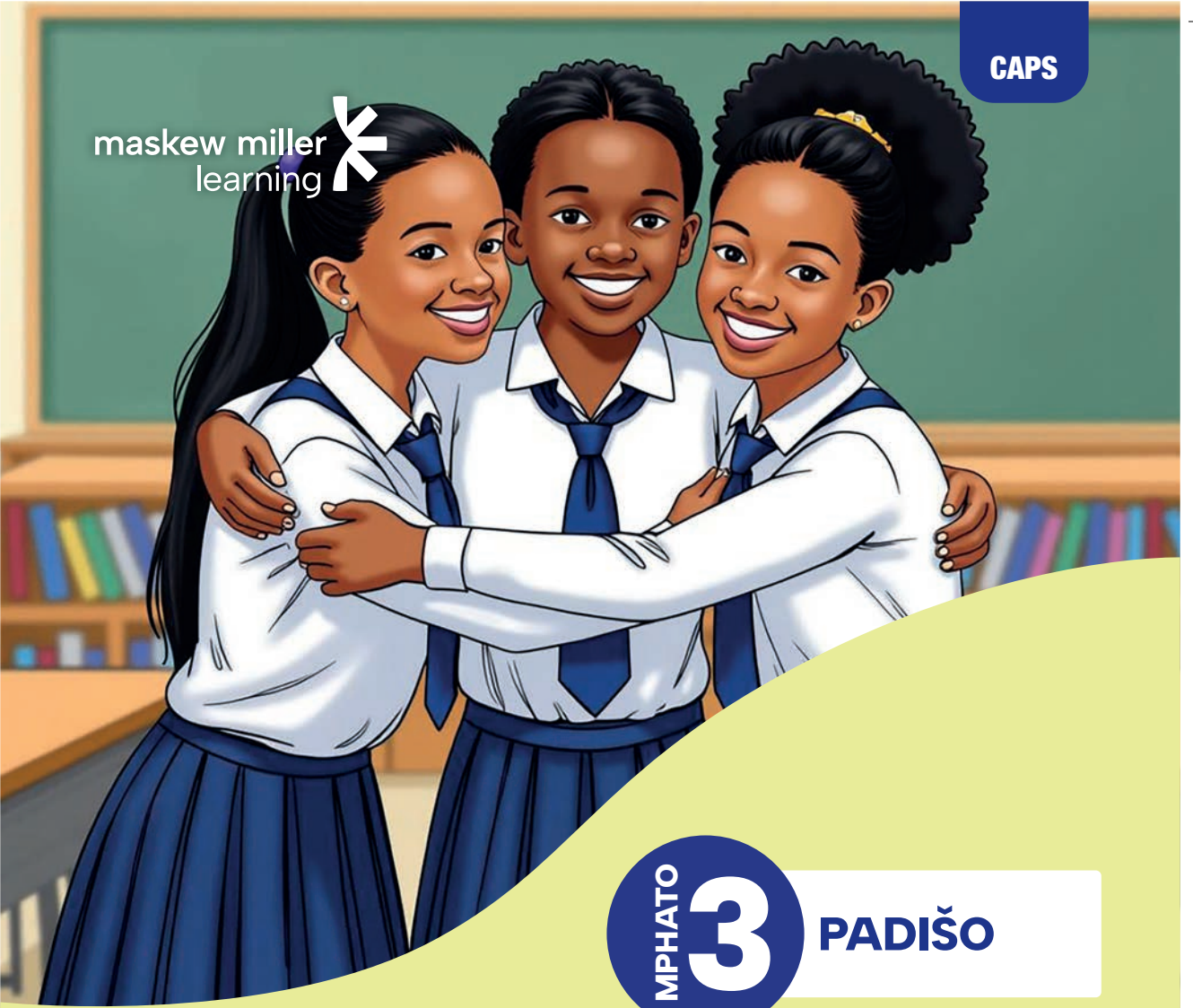

CAPS

maskew miller
learning

MPHATO

3

PADIŠO

Platinum

A Re Šogeng Thari

KL Mohlake • MM Mojapelo

Platinum A Re Šogeng Thari Mphato wa 3 Padišo

Maskew Miller Learning

10 Freedom Way, Milnerton, Cape Town, 7441

© Maskew Miller Learning (Pty) Ltd 2025

Ditokelo tšohle di šireleditšwe. Ga go karolo ya phatlalatšo ye, yeo e kago tšweletšwa, go bolokwa ka mokgwa wa go ntšha, goba go fetošwa ka mokgwa goba sebopogo sefe goba sefe (elektroniki, semotšhene, go fotokopa, go gatišwa goba ka mokgwa wo mongwe) ntle le tumelelo ya go ngwalwa pele ya mong wa tokelo ya ngwalollo.

Go kgopela tumelelo ya go tšweletša lefsa goba go fetola karolo ye nngwe ya phatlalatšo ye, o kgopelwa gore o ikopanye le ba lefapha la Ditokelo le Ditumelelo mo go 021 532 6000 goba romela imeile go rightsgranting@mml.co.za. Go bega tshelo ya molao wa tokelo ya ngwalollo, re kgopela o romele imeile go copyright@mml.co.za

ISBN 978-1-834-95965-8

ePDF ISBN 978-1-834-98250-2

Mophatlalatši: Veronica Serage

E rulagantšwe ke Mamphoku Mamabolo

Tlhamo ya khabara ka MML Visual Design

Seswantšho sa khabara ka MML Visual Design

Peakanyo ya puku ka MML Visual Design

Diswantšho ka MML Visual Design

Tšweletšo ka Natascha Olivier

E gatišitšwe ke

Diteng

Sererwa sa 1: Ka ga nna Ke rile ke belegwa ka begwa (<i>kanegelo</i>).....	1
Sererwa sa 2: Tšhireletšego setšhabeng Ke be ke sa tsebe (<i>kanegelo</i>)	5
Sererwa sa 3: Tšhireletšo ya tša maphelo Re ka tšwelana mohola (<i>kanegelo</i>).....	10
Sererwa sa 4: Mekgwa le maikarabelo Ntshwarele, hle! (<i>kanegelo</i>).....	14
Sererwa sa 5: Matšatši a sedumedi le a mangwe Ke Sontaga sa dipalema (<i>kanegelo</i>).....	19
Mantšu ao a šomišitšwego gantši	24
Sererwa sa 6: Diĵo Mpa ke ngwana e a beelwa (<i>kanegelo</i>)	25
Sererwa sa 7: Bophelo bja batho ba bogologolo A re ithuteng go tšwa go bona (<i>kanegelo</i>).....	30
Sererwa sa 8: Diphoofole tše di re thušago Ke etetše polaseng (<i>tiragatšo</i>)	35
Sererwa sa 9: Dinepe tša batho ba kgale Tau le Tšhwene (<i>kanegelo</i>)	39
Sererwa sa 10: Matšatši a sedumedi le a mangwe Mekgolokwane e a lla (<i>kanegelo</i>)	44
Mantšu ao a šomišitšwego gantši	49
Sererwa sa 11: Thekenolotši Tlhabologo e tlile bathong (<i>kanegelo</i>).....	50
Sererwa sa 12: Magae a diphoofolo Ruri go se tsebe ke kotsi (<i>kanegelo</i>).....	55
Sererwa sa 13: Thekenolotši Ga se nna roboto (<i>poledišano</i>).....	60
Sererwa sa 14: Kgokagano E tla fihla melaetša (<i>kanegelo</i>).....	65
Sererwa sa 15: Diphoofole Le rena re na le ditokelo (<i>kanegelo</i>).....	70
Mantšu ao a šomišitšwego gantši	76
Sererwa sa 16: Mešomo Bokamoso bja rena (<i>tiragatšo</i>).....	77
Sererwa sa 17: Ditokelo le maikarabelo Ke kgetho ya ka (<i>kanegelo</i>)	83
Sererwa sa 18: Setšo Ke bo thopile (<i>kanegelo</i>)	89
Sererwa sa 19: Ekonomi Boloka gore o phele (<i>tshedimošo</i>)	95
Sererwa sa 20: Ekonomi Sente ye e tsenago ke tšhelete (<i>kanegelo, papatšo</i>)	101
Mantšu ao a šomišitšwego gantši	107
Tlotlontšu	108

Ke rile go belegwa ka begwa

Dipotšišo tša pele ga go bala

1. O gopola gore go direga eng mo seswantšhong?
2. O tseba eng ka letšatšikgwedi le?
3. Ngwaga wa gona o tla neng?

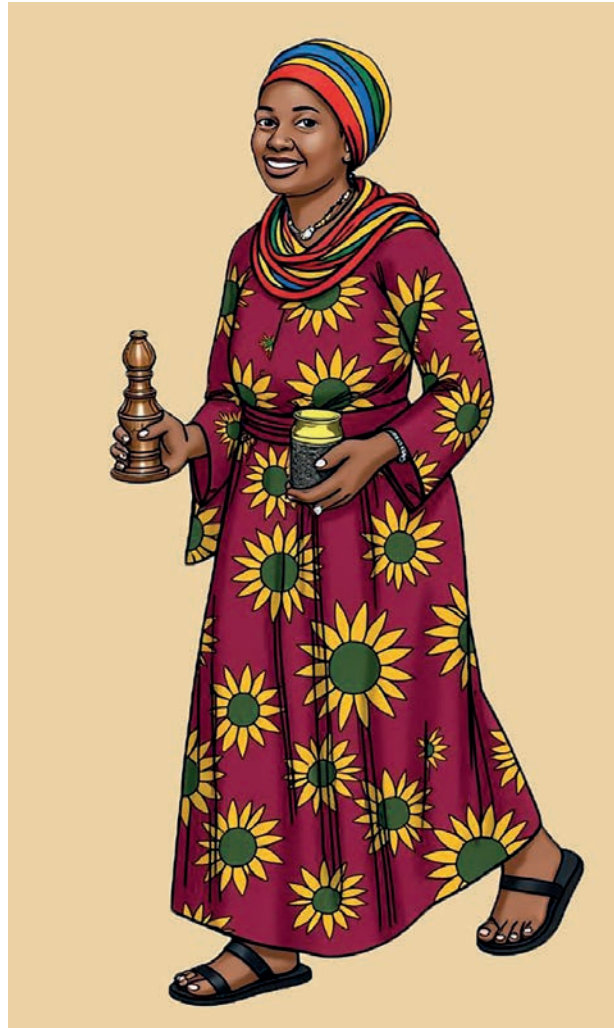

Lena batho!
Ntheeletšeng.
Le ntheeletše
botsebotse. Ke
nna Naledi,
ngwanenyana
wa dithama tša
mapupurese. Ke
nna Naledi,
lebone le lebotse
la mma. Mma o
re ke belegwe ka
ngwaga wa
khora. Ka
belegwa ngwedi

e le wa letopanta. Kgweding ya Febereware, letšatšikgwedi la 29. Ngwageng wa 2012. Gape se se tloga se ntira nkgwete gare ga dinkgwete. Na o lemoga eng ka letšatšikgwedi le la di 29 Febereware?

mapupurese – Yo mobotsebotse	letopanta – Seetša se segolo
khora – Dijo e be e le tše ntši	nkgwete – Motho wa go tuma/ hlomphega

Lona le tla gatee ka mengwaga ye mene. Sa go kgahliša kudu ke gore ke rile go belegwa, koko Boledi a begela ba fase. E le ge go begwa go belegwa ga ka. O rata bjang? Lengwalo la matswalo le thabelwa ke batho ka moka. Ke nna ngwanenyana wa go keteka matswalo ka ngwaga wa bone. (**Leap year**). Ke keteka ka go taboga mengwaga. Ke sona seo se ntirago yo bohlokwahlokwa ka lapeng.

Begela ba fase – Bolela le batho ba go hlokofala

Keteka ka go taboga – Go tshela mengwaga

Ge e le sekolong gona ga ke sa bolela. Ngwaga wa bone wa fihla. Barutwana ba nthabela kudu. Barutiši ba nkgopotša ka letšatšikgweedi la go tswalwa ga ka. Kgweding yeo, ke swarwa bjalo ka leloba. Le gopole gore go keteka nkgwete ya dinkgwete. Mma o mema meloko le metswalle. Nna ka mema bagwera ba ka. Gape se se tloga se mpeile mmepeng. Se ntira gore ke be bohlokwa kudu sekolong.

Kopanya lentšu

Bohlokwa +
hlokwa =
Bohlokwahlokwa

Memokarata ya ka e dirwa ka botswerere bjo bogolo. Yona e ntšhwa sebaka se sa le kgole. O gopole gore go ketekwa nna ngwanenyana yo mošwaanašwaana, wa go belegwa ngwedi o re twaaa! Ke hlabelwa nku ya go nona. Ge e le dimpho tšona ga ke sa bolela. Bona feela memokarata ya ka.

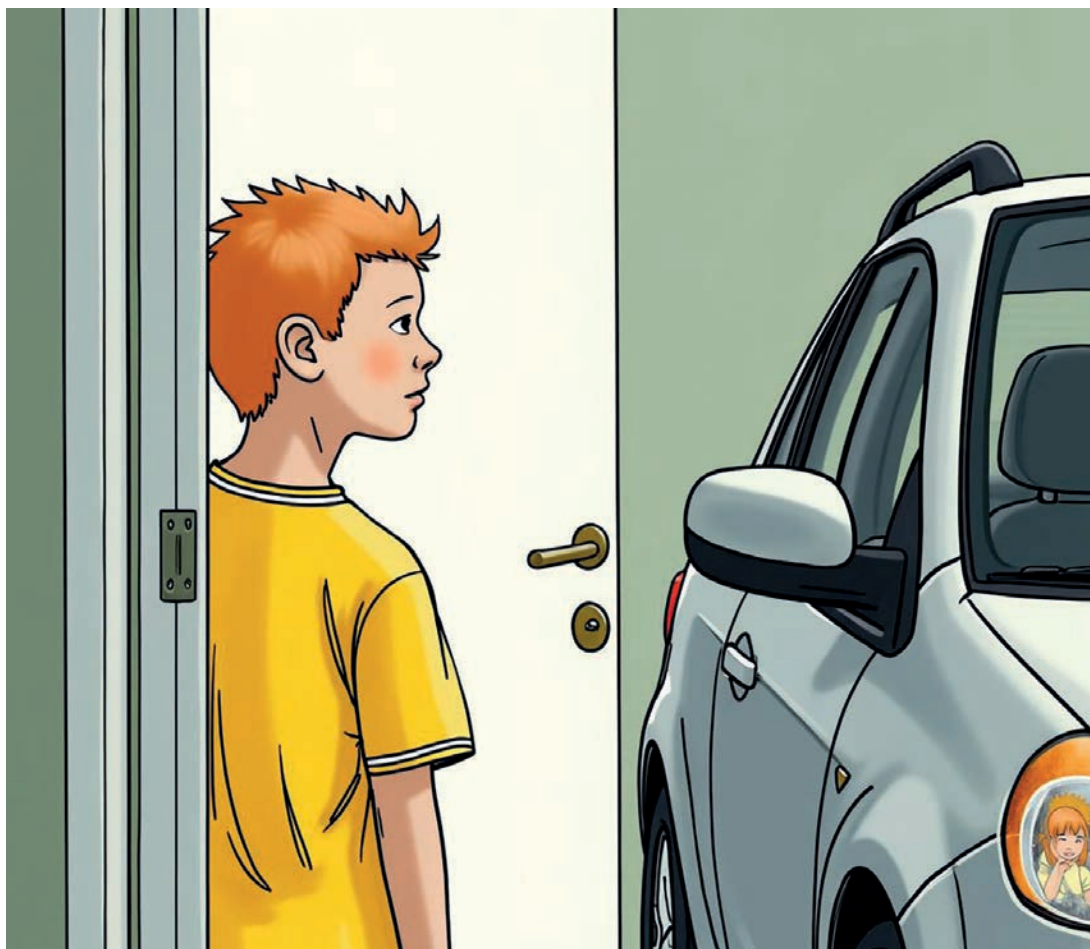
Dipotšišo tša ka morago ga go bala

1. Kanegelo e bolela ka mang?
2. Ke eng se bohlokwa ka yena?
3. Ke mang wa go begela ba fase?
4. Ka geno le begela mang?

Dipotšišo tša pele ga go bala

1. Bolela gore o bona eng mo seswantšhong.
2. O gopola gore go direga eng?
3. Wena o bolela le batho bao o sa ba tsebego?
Fahlela karabo ya gago.

Derick o be a ituletše. A ituletše ka ngwakong wa gabo. Ba dula toropong ya Tzaneen. Batswadi ba be ba sa ile mabenkeleng. Mofetakatsela a mo kgopela. “O be a nkgopela gore ke mo laetše tsela. A nkgokagoketša ka dimonamonane.” Ka ge Derick e le mošemanyana wa go hlompha, a hlola ka go bula lebati gannyane. A batamela. O se re o ikwetša bothateng. Ya ba gona ge a file sera sebaka.

Tšatši e le leo, Derick a boledišana le mofetakatsela. Mofetakatsela a mo gokagoketša. A ikhwetša a duma lepokisana la dimonamonane. Derick šouwe o tšwele ka ntlong. O batamela kgauswi le sefatanaga sa mofetakatsela. A mmiletša kgauswi le lefasetere. Ka ponyo ya leihlo, ke ge a tšwele ka sefatanageng. O be a sa mo gopolele bobbe. Monna wa sefahlego sa go ela, ka mahlo a nkgokolo. Sefanaga sona ke sa mabaibai.

Mofetakatsela a napa a swara mošemanyana wa batho. Derick a mo re ka meno, poo! A ikhwetša a le kgakanegong. Mošemanyana a mo tsentše meno. Ka seo sebaka, o gopotše melao ya batswadi. Ba mmoditše gore a se bolele le go bulela motho. Gwa nkga go se go bole. A se ke a tlogela letsogo la mofetakatsela. A lemoga gore ga se a bolokega. Mofetakatsela a ba a ipha naga.

O nkhweditše

O nkhweditše ke ituletše
O nkhweditše ke sa itebetše
Wa nkgokagoketša ka dimonamonane
O nkgokološetša lefaseng lešele
O nkgokološetša lefaseng la nkgokolo.
La nkgokološa e le ruri.
Wa nkhwetša khwelakhwela
Khwelakhwela ya mabaibai.
Ka jewa ke dimonamonane
Dimonamonane tša mofetakatsela.
Ka nnete ke be ke sa tsebe.
Ka nnete mofetakatsela o nkgokeditše
Ka goketšega e le ruri
Ka itebatša melao ya batswadi.
Batswadi ba ntaile tsebegokwa.

Kopanya lentšu

Nkgoka+
goketša =
Nkgokagoketša
Khwela + khwela
= **Khwelakhwela**

Dipotšišo tša ka morago ga go bala

1. Go bolelwa ka mang?
2. Yena o dirile eng?
3. Ge nkabe e le wena nkabe o dirile eng?

Dipotšišo tša pele ga go bala

1. O tseba eng ka bolwetši bjo?
2. O kile wa bona motho a etšwa madi ka dinkong?
3. O tseba gore o ka mo thuša bjang?

Mokola ke bolwetši bjo bo tlwaelegilego, fela bo tloga bo nyaka tsebo le kwešišo yeo e tseneletšego. Re bo bona ka ge motho a etšwa madi ka dinkong. Nakong ye nngwe, motho a ka tšwa madi a mantši a go makatša le go tšhoša. Nna le wena re hloka tshedimošo ya maleba mabapi le bolwetši bjo. Tshedimošong ye e latelago go nyaka gore le nkwe, le be le nkwešiše.

Madi a nko, ao gape a tsebjago ka leina la mokola, a ka bakwa ke mabaka a go fapafapana:

- Moya wo o omilego
- Go tonya goba dialetši
- Diphetetšo tša disaenase
- Kgobalo
- Kgatelelo ya madi ya godimo

Go emiša go tšwa madi ka nko:

- 1 Dula o iketlile
- 2 Dula o eme thwii!
- 3 Sekamela pele
- 4 Swara mašoba a dinko, o a tswalele
- 5 Diriša aese, o e bee godimo ga nko
- 6 Swara nko metsotso ye 5-10

Wena le mogwera, le kang go diragatša go ya ka diswantšho

Ge eba go tšwa madi go golela godimo, go le boima, nyaka thušo ya tša kalafo.

1. Diriša difothedi tša dinko tša letswai
2. Hlokomela gore mašobana a dinko a dula a thapile
3. Fokotša go foronya goba go fenya nko ya gago ka kgapeletšo
4. Fokotša go koba goba go kuka dilo tša boima
5. Dula o na le meetse

Gopola gore mabakeng a mangwe, go tšwa madi ka dinkong go ka nyaka tlhokomelo ya tša kalafo. Boledišana le setsebi sa tlhokomelo ya tša maphelo ge eba o itemogela:

- Go tšwa madi ka nkong kgafetšakgafetša goba mahlwele
- Bothata bja go emiša go tšwa madi
- Dika tše dingwe tša go swana le bohloko bja sefahlego goba go ruruga

Tshedimošo re e humane. Go šetše nna le wena gore re dirang ka yona. Nna ke ithutile dintlha tše dintši kudu. Tshedimošo ye e nkhumišitše kudu.

Madi a go tšwa ka dinkong ke bolwetši ge a sa emiše go tšwa, ke nyake thušo ya kalafo.

- Go se foronye goba go sefenye dinko ka maatla
- Go swara mašobana a dinko o a tswalela
- Go khunamela pele, e sego go kgonamišetša hlogo morago

Dipotšišo tša ka morago ga go bala

1. Mokola ke eng?
2. Efa dintlha tše pedi tšeo di ka hlolelago motho mokola.
3. Efa dintlha tše tharo tša go thuša go thibela mokola.
4. Ka mafoko a mabedi, bolela gore tshedimošo ye o e kwele bjang.

Dipotšišo tša pele ga go bala

1. Bana ba ba dira eng?
2. O rata seo ba se dirago?
3. Wena o bapala ka sellathekeng?
4. Ke sa mang?

Kedibone o beditše bagwera. Ba hlwele ba ipapalela ka megala. Ba bogetše le mananeo a bana mo thelebišeneng. Tše ka moka, tša mo lebatša mošomo wo mmagwe a mo laetšego go o dira. O lebetše go hlwekiša lebala. O be a tlogetše dibapadišwa tša gagwe di phatlaletše ka ntle. Go hlwekiša ke maikarabelo a gagwe. Le go bona gore o di beile gabotse ka mo di dulago. Le go di tswalelela.

**Mantšu a
maswa**

A
B
C

Phutha + phutha =
Kgane + kgane =
Šebe + šebe =

Kedibone o rile ge a re phaphara, a lemoga gore ke nako ya gore mmagwe a boe mošomong. A laeela bagwera. A lebala gore ba mo thuše, ba mo thuše go hlwekiša. Ba phuthaphuthe dibapadišwa tša gagwe. Bagwera ba tšwa ka lebelo. O rile a sa re o thoma go hlwekiša, ya ba sefatanaga sa mmagwe se tseno ka gae. A re kganekgane a ka šoma ka lebelwana, a palelwa.

Kedibone o be a kwešiša gabotse gore o kgopišitše mmagwe. “Nka se sa hlwa ke boeletša phošo. Ruriruri ke le botša nnete, Mma.” A ke mantšu a Kedibone ge a kgopela tshwarelo. O tseba gabotse gore mmagwe o rata maloba. A kitimela ka serapaneng. A kga maloba. Kedibone o logile maano a go kgona go kgopela tshwarelo. O tseba gabotse gore o dirile phošo. A napa a fa mmagwe ntšuhlana ya maloba.

“Ntshwarele, hle!” MmagoKedibone o tseba morwedi wa gagwe. Ka go myemyela, a amogela maloba. A emelela ka lethabo. A napa a laela Kedibone go tliša meetse ao a hlwekilego. A bea maloba ka gare ga mokotlana wa ona. Ba napa ba gokarana, e le go laetša gore o swaretše morwediagwe. Ya ba šebešebe.

Ntshwarele, hle!

Ntshwarele, hle mma!

Go hlwekiša ke maikarabelo,

Go hlwekiša ke maikarabelo a ka,

Ntshwarele hle!

Dipotšišo tša ka morago ga go bala

1. Moanegwathwadi wa kanego ye ke mang?
2. Yena o dirile eng?
3. Nka a file mmagwe maloba?
4. Wena o kgopela tshwarelo bjang?

Ke Sontaga sa dipalema

Dipotšišo tša pele ga go bala

1. Bolela meletlo yeo e ketekwago ga geno ka nako ya paseka.
2. Wena o keteka bjang moletlo wo?
3. Bolela mehuta ya ditumelo.

Lapa la ga Rakhutla ke lapa la tumelo. Ba tseba gore ge letšatši la Lamorena le fihla, lapa ka moka le leba ntlongkgethwa. Tlou ke mošemanyana wa go rata kereke kudu. Ke mpho ya gagwe. Ka nako ya go keteka Lamorena la dipalema, ga a tsenege. O tla mo kwa a re:“Mpheng mphaka.” O leba mohlare wa mopalema thwii! Ga a na ditshele. Ga a re nthwadišeng. O kadikana le wona.

**Mantšū a
maswa**

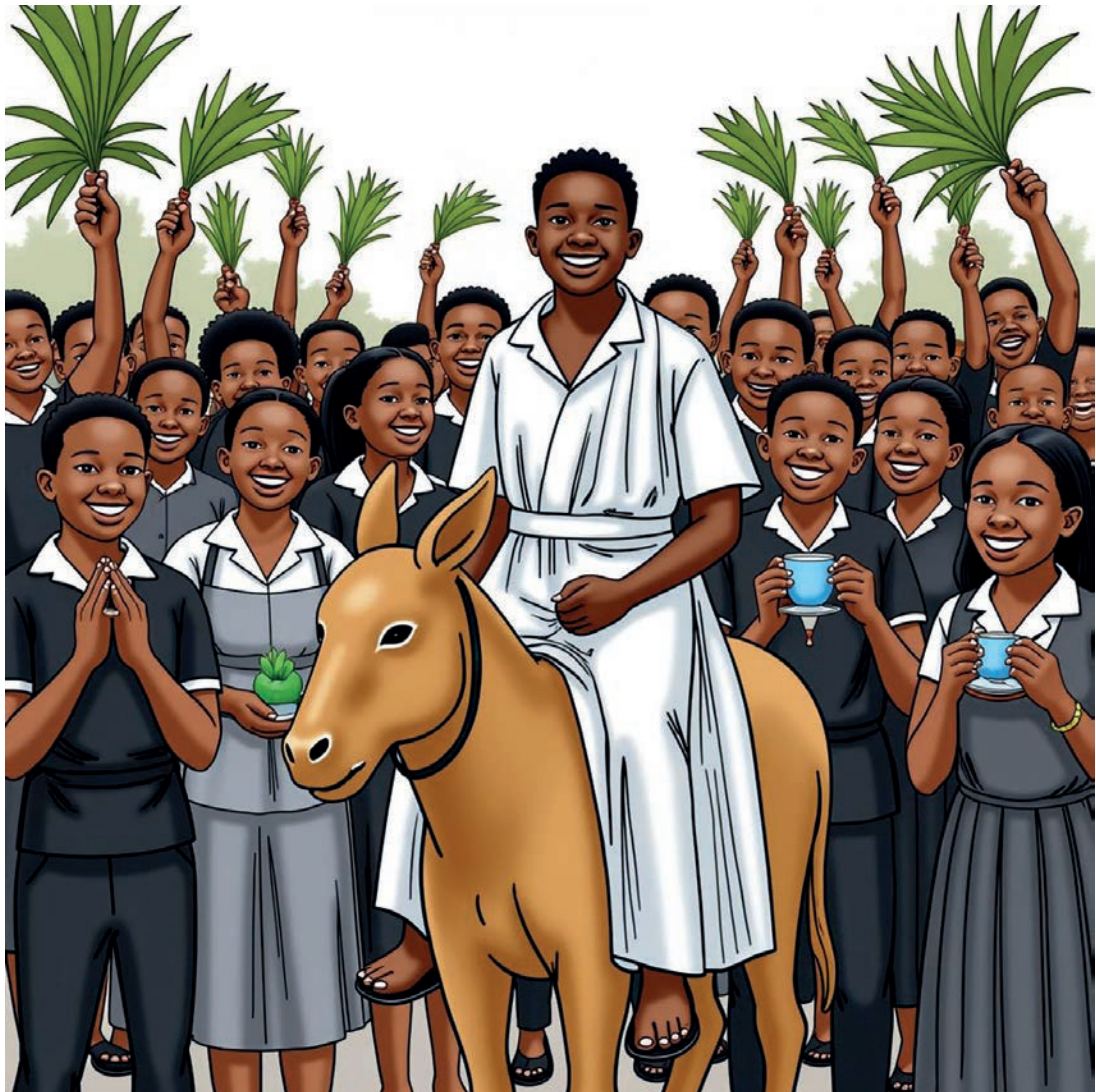
**A
C B**

Kudu + kudu =
Tshela + tshela =

Tlou o tshepilwe kudukudu ke ketapele ya kereke. Bafsa ba bantši ba tšea mohlala go yena. O tlwaelane le lapa la ga Khubayi. O kgopelela kereke ya gabo tonki ya go keteka. Ba tlo keteka Lamorena la dipalema. Tlou o re, “Ke nyaka gore Paseka ya ngwaga wo, e phale ya ngwaga wa go feta”. A realo a tshelatshela ka lethabo. O be a bolelela gore ba se mo eme tseleng.

E rile ge la Lamorena le hlaba, phuthego ya humana ntlokgethwa e kgabile ka Makala. Pokolo ye tshehlana le yona e be e šetše e gorogile. Ketapele ya kereke e be e thabišitšwe ke mošomo wa Tlou. Gape o be a tloga a filwe mpho ya go lokišetša. Go be go aperwe seaparo sa kereke. Ka yeo nako go opelwa difela tša maleba. Tlou a ntšha khorase. Phuthego ya e gobela. “Jesu ke mofenyi!”

Tlou le bafsa ba ntšha Makala.
Bjale e be e le nako ya nthwadišeng.
Tlou o di swere pele. Ke yena a
namelago pokolwana ya sefapano.
E be e le legoa fela motseng wa
gabo. Phuthego e thabile kudu. Ba
napa ba tsena tsela. Ba dira molokoloko wa mosepelo wa
go ekišetša dika tša letšatši. Ka seo sebaka, dikgopana tša
bona gore go na le dimpho. Dimpho tša mae a Paseka.
Ketapele ya ba fa mphago wa tsela.

**Mantšu a
maswa**

A
B
C

Ntlo + kgethwa =
Moloko + loko =

Dipotšišo tša ka morago ga go bala

1. Moanegwathwadi ke mang, wa ga mang?
2. O tsebega ka eng?
3. Ke ka lebaka la eng ketapele e mo rata?
4. Ntšha maikutlo a gago ka kanegelo ye.